

การวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่อง กาพะเกษ จากหนังสือปริวรรตไบลาน
ตอน เทพกินรีมาผ้อทำวสู่การสร้างสรรค์การแสดงชุด
กินรีซ็อนซอนสมกาพะเกษ

Literature Analysis of Kalaket from the Book Pariwat
Bai Lan episode Thep Kinree Came to Create a
Series of Performances. Kinnareesonsonsomkalaket

สุदारัตน์ อาตมะพะพันธุ์^{1*}, ภาณุวัฒน์ เหล่าพิลัย², ศุภวัฒน์ นามปัญญา³,
ชฎารัตน์ อูระเพ็ญ⁴, วิลาสินี ภาวุฒานนท์⁵, พิชญ์สินี นาพย์⁶
และ จีราพร ทองดอนดู⁷

Sudarat Atayaphan^{1*}, Panuwat Laophilai², Supawat Nampanya³,
Chadarat Auarpen⁴, Wilasini Phawaphutanon⁵, Phitsini Naphayap⁶
and Jeeraporn Thongdondoo⁷

Received: February 26, 2024

Revised: April 19, 2025

Accepted: April 22, 2025

¹²³⁴⁵⁶⁷สาขานาฏศิลป์และการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹²³⁴⁵⁶⁷Classical of Dramatic Arts and Performance, Faculty of
Humanities and Social Sciences Rajabhat Maha Sarakham University

^{*}(Mail: siangshinone@gmail.com)

^{*}Corresponding Author

²(Mail: Panutik090518@gmail.com)

³(Mail: Supawat.n@msu.ac.th)

⁴(Mail: aurapen.111@gmail.com)

⁵(Mail: Wilasiniphawaphutanon@gmail.com)

⁶(Mail: gupgif046@gmail.com)

⁷(Mail: amjeeraporn2395@gmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารรณกรรมพื้นบ้านอีสานจากหนังสือปริวรรตไบลาน เรื่องกาพะเกษ ตอนเทพกนิรีมาผ้อท้าว มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาบทบาทของเทพกนิรีที่ตกหลุมรักในตัวท้าวกาพะเกษผู้มีนางมาลีจันทร์เป็นคู่ครองอยู่แล้ว แต่เพราะด้วยรูปลักษณ์ความงามของท้าวกาพะเกษ ทำให้เทพกนิรีหลงใหลในตัวท้าวกาพะเกษมากและด้วยความที่เทพกนิรีฟังเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น เทพกนิรีจึงคิดที่จะไปพรากเอาตัวท้าวกาพะเกษออกจากนางมาลีจันทร์กลับไปยังเมืองของเทพกนิรีเพื่อมาครอบครอง จนลืมไตร่ตรองให้ดีกว่าการกระทำเช่นนั้นมันผิดศีลธรรม โดยผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร หนังสือปริวรรตจากไบลาน และเก็บรวบรวมข้อมูลด้านภาคสนามด้วยการสำรวจ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านคัมภีร์ไบลานและด้านผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่าวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานจากหนังสือปริวรรตไบลาน เรื่องกาพะเกษ ทำให้เห็นถึงบทบาทความรักของเทพกนิรีที่มีต่อท้าวกาพะเกษ จึงเป็นเหตุที่ทำให้ผู้วิจัยนำเสนอแนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน และกำหนดองค์ประกอบที่ประกอบไปด้วยเครื่องแต่งกาย ดนตรี และกระบวนท่ารำ นำมาสร้างสรรค์จนเกิดผลงานสร้างสรรค์ที่ผ่านทั้งแนวคิดและทฤษฎี จนเกิดผลงานสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์

ในการปฏิบัติการวิจัยนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดจากเครื่องมือที่ได้มาข้างต้น มาวิเคราะห์เพื่อศึกษา ค้นคว้าถึงประเด็นต่าง ๆ แล้วจึงเริ่มทำการทดลองปฏิบัติการสร้างสรรค์ตามแผน

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการทำวิจัยในครั้งนี้ มีองค์ความรู้ที่แปลกใหม่ หลากหลายรูปแบบให้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและทำความเข้าใจเพื่อสร้างสรรค์ผลงาน เช่น องค์ความรู้การจัดการแสดง องค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างสรรค์บรรเลงดนตรี เป็นต้น

คำสำคัญ: วรรณกรรมกาพย์เกษ, ปรีวรรตไบลาน, เทพกินรี

Abstract

The objective of this research was to study Isaan folk literature from the book Pariwat Bai Lan. Kalaket Story when Thep Kinnaree came to see the Thao Kalaket. It is intended to study the role of the Kinree, who fell in love with Thao Kalaket, who already had Maleechan as a wife. This made Thep Kinnaree very fascinated by Thao Kalaket and with Thep Kinnaree just entering his teenage years. Thep Kinnaree thought of taking Thao Kalaket away from Maleechan Returning to the city of Thep Kinnaree to take possession. He forgot to reflect that it was immoral to do so. By using the method of studying from documents, books from Bailan and collecting field data with surveys. Interview with Bai Lan scripture experts and Isaan folk literature experts. Collecting data by using survey and inter view.

The results showed that Isaan folk literature from the book Pariwat Bai Lan The story of Kalaket shows the role of Thep Kinnaree's love for Thao Kalaket. The researcher presented the idea of creating a folk dance performance and defining the elements that consisted of costumes. This led to the creation of creative works though both concepts and theories, resulting in creative works in dance.

In this research practice, the researcher analyzed all the data from the tools obtained above to study and research various

issues, and then began to conduct creative experiments according to the plan. The knowledge gained from this research are various forms of knowledge that are novel for researchers to study and understand to create works, such as knowledge of performance management. The knowledge of the creation of musical instruments, etc.

Keywords: Kalaket Story, Pariwat Bailan, Thep Kinree

บทนำ

กลุ่มวัฒนธรรมไทย - ลาว หรือชาวอีสานนั้น มีรูปแบบทางสังคมและวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากอาณาจักรล้านช้าง เกิดความสัมพันธ์กับอาณาจักรไทยที่อยู่ใกล้เคียงอย่างใกล้ชิด ทั้งในด้านระบบเครือญาติและการเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์โดยรวมก่อให้เกิดการส่งผ่านวัฒนธรรม ต่อกัน วัฒนธรรมที่ผสมผสานกันอย่างหลากหลายผ่านกาลเวลาจนหล่อหลอมกลายเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตน เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา เป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ผู้คนจึงมีความผูกพันกับวัดซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจ และศรัทธาทิ้งมวล วัดจึงเปรียบเสมือนเป็นแหล่งรวมของวิทยาการหลายแขนงรวมทั้งศิลปกรรมอีกด้วย รวมถึงการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษ ประเพณีความเชื่อ การดำเนินชีวิต อีกทั้งองค์ประกอบด้านภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ก็ส่งผลให้กับชีวิตประจำวันและความเคลื่อนไหวในวิถีชีวิตเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดผลงานศิลปกรรมขึ้น โดยเจตนาและโดยความจำเป็นในการดำรงชีวิต งานศิลปกรรมที่สามารถสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมไทย - ลาวได้เป็นอย่างดีคือ ฮูปแต้ม วรรณกรรมและวรรณกรรมมุขปาฐะ

วรรณกรรม ปรากฏครั้งแรกในพระราชบัญญัติคุ้มครองศิลปะและวรรณกรรม พ.ศ. 2457 บัญญัติขึ้นจากคำว่า Literature เช่นเดียวกับคำว่า วรรณคดี แต่วรรณกรรมมีความหมายกว้างกว่าคำว่าวรรณคดี ความหมายของวรรณกรรม

ตามนิยามของผู้รู้ทางด้านวรรณกรรมมีมากมายในตำราต่าง ๆ ตามตำราความหมายอย่างกว้าง ก็คือ อะไรก็ได้ที่มนุษย์สื่อสารผ่านภาษาอย่างมีคุณค่า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องแต่ง ตำรา บทความ ข่าว หนังสือพิมพ์ หรืองานเขียนในสื่อสิ่งพิมพ์ชนิดต่าง ๆ แม้แต่คำพูดปราศรัย สุนทรพจน์

การเล่านิทานหรือตำนานด้วยปากเปล่า ปริศนาคำทาย คำพังเพย ผญา ฯลฯ หรือการเล่นเพลงที่ว่ากันสด ๆ อย่างเพลงพื้นบ้านหรือที่ศัพท์แสงทางวิชาการเรียกว่า "เพลงปฏิพากย์" อย่างเพลงฉ่อย ลำตัด อีแซว ฯลฯ ก็เป็นวรรณกรรม (มีชื่อเรียกเฉพาะว่า วรรณกรรมมุขปาฐะ หมายถึงวรรณกรรมชนิดที่ถ่ายทอด บอกเล่าด้วยปากเปล่า ถ้าใช้ตัวอักษรมาถ่ายทอดด้วยการเขียน จดจารจารึก ก็เรียกว่าวรรณกรรมลายลักษณ์) ที่กล่าวมาทั้งหมดคือวรรณกรรมในความหมายอย่างกว้าง ความหมายอย่างแคบของวรรณกรรม ก็คือ เรื่องแต่งหรืองานประพันธ์หนังสือที่มีวรรณศิลป์ หรือ มีศิลปะการประพันธ์อย่างที่เราคุ้นเคยกันดี อาทิ นวนิยาย เรื่องสั้น บทกวี บทละคร ฯลฯ เป็น Fiction (เรื่องแต่งหรือบันเทิงคดี) ไม่ใช่ Non-fiction (เรื่องของข้อเท็จจริง หรือสารัตถคดี) อย่างบทความ สารคดี ข่าว ฯลฯ ที่เป็นวรรณกรรมในความหมายอย่างกว้าง วรรณกรรมพื้นบ้าน คือ วรรณกรรมที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นต่าง ๆ มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวไม่เหมือนใคร ใช้ภาษาและสำเนียงพื้นบ้านตามท้องถิ่นนั้น ๆ โดยเกิดขึ้นจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่น รวมถึงจารีต ประเพณี ทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนความเชื่อของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ในอีกทาง วรรณกรรมพื้นบ้านก็ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ๆ โดยเป็นบันทึกทางวัฒนธรรมที่แสดงออกด้วยภูมิปัญญาทางภาษาที่ลุ่มลึก วรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน อุดมไปด้วยวรรณกรรมนิทาน เนื่องจากสมัยอดีตวรรณกรรมอีสานนั้น เป็นประหนึ่งมรดกสพของประชาชนทั่วไปนั่นคือใช้อ่านทำนองเสนาะ (ลำ) ในที่ประชุมชน การที่วรรณกรรมอีสานอยู่ในความสนใจของชาวบ้านดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่เราให้กวีสร้างสรรค์วรรณกรรมนิทานจำนวนมาก

แม้ว่าวรรณกรรมอีสานจะดำเนินเรื่องตามแบบวรรณกรรมนิทาน คือมุ่งให้ความบันเทิงใจ สนุกสนานไปกับเนื้อเรื่อง แต่พิจารณาทางด้านสาระประโยชน์ทางจิตใจแล้วพบว่ากวีพยายาม สอดแทรกจริยธรรม การสอนคติธรรม อยู่ในเนื้อเรื่องและอุปนิสัยของตัวละคร มีวรรณกรรมนิทานจำนวนมากที่ยกอ้างว่าเป็นชาติหนึ่งของพระพุทธเจ้า เช่น กล่าว ว่ามีอยู่ในพระเจ้าห้าสิบชาติ (ปัญญาสชาดก) บ้าง มีอยู่ในพระบาลีบ้าง ซึ่งตามความจริงส่วนใหญ่โครงเรื่องเป็นวรรณกรรมนิทานพื้นบ้านนั่นเอง แต่ชาวอีสานโดยทั่วไปยอมรับว่าเป็น “ชาดก” วรรณกรรมอีสานจำนวนมากมีโครงเรื่องเหมือนกับวรรณกรรมภาคเหนือต่างแค่สำนวนโวหาร ภาษาถิ่นและฉันทลักษณ์ถิ่นเท่านั้น (ธวัช ปุณโณทก, 2561)

วรรณกรรมพื้นบ้านอีสานเรื่อง กาพะเกษ เป็นวรรณกรรมที่ชาวอีสานทุกยุคทุกสมัยมักจะมีไว้ประจำบ้านเรือนและวัดวาอาราม นิทานพื้นบ้านเรื่อง “กาพะเกษ” หรือกาละเกต นั้นจะออกเสียงตามสำเนียงอีสาน ที่ปรากฏมีหลายสำนวน สั้นบ้าง ยาวบ้าง เพื่อสะดวกและเหมาะสมต่อการเล่าเรื่อง แต่งขึ้นโดยนักปราชญ์เมืองล้านช้าง แต่งขึ้นในยุคต้นของเมืองเชียงทองแต่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง แล้วไม่ปรากฏว่าแต่งขึ้นในสมัยใด เพราะผู้แต่งในสมัยก่อนไม่ยอมจารึกชื่อไว้ในใบลาน หากแต่จะเป็นชื่อของผู้จารคัดลอกเท่านั้น วรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน เรื่องกาพะเกษ ได้เรียบเรียงมาจากหนังสือผูกใบลาน ท่านเจ้าคุณ อริยานุวัตร อดีตเจ้าอาวาสวัดมหาชัย จังหวัดมหาสารคาม เมื่อปีพุทธศักราช 2519 ท่านได้ชำระและแปลออกมาจากต้นฉบับใบลานที่เป็นอักษรไทยน้อย ที่นำมาจากวัดสว่างอารมณ์ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด กับท่านเจ้าคุณวิโรจน์รัตโนบล เจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี วัดทุ่งศรีเมือง มีความประสงค์ที่จะนำไปตีพิมพ์และเผยแพร่เมื่อปีพุทธศักราช 2544 วรรณกรรมอีสานเรื่องกาพะเกษนี้ ยังได้ปรากฏเป็นบทกล่อมเด็ก รวมไปถึงเป็นบทละครนอกของทางภาคกลาง ในส่วนของภาคใต้ก็ยิ่งปรากฏในบทกล่อมเด็กที่ชื่อกาละเกต การเล่าโดยผู้เฒ่า ผู้แก่ให้เด็ก ๆ ฟังในวาระโอกาสต่าง ๆ ก็จะสั้น กระชับเป็นนิทานที่ชาวบ้าน

นิยมกันมาก มีทั้งการบรรดาฆ่าฟันกัน สุขหรรษา ทุกข์โศกวิปโยค และพลัดพรากจากกัน แต่ความรักที่ถูกแต่งตั้งให้มาเป็นคู่กันแล้ว ถึงแม้ว่าจะมีอุปสรรคมากมายเพียงใด สุดท้ายแล้ว ก็ได้ครองคู่กันอย่างมีความสุข (พระอริยานุวัตร, 2519)

ความหมายของวรรณกรรม ตามนิยามของผู้รู้ทางวรรณกรรมมีมากมาย ในตำราต่าง ๆ อย่างเพลงพื้นบ้านหรือ ศัพท์แสงทางวิชาการเรียกว่า เพลงปฐพีพากย์ อย่างเพลงฉ่อยลำตัด อีแซว ฯลฯ ก็เป็นวรรณกรรม วรรณกรรมมุขปาฐะ หมายถึง วรรณกรรมที่ถ่ายทอดบอกเล่าด้วยปากเปล่า ถ้าใช้ตัวอักษรมาถ่ายทอดด้วยการเขียนจดจารจารึกก็เรียกว่า วรรณกรรมลายลักษณ์ ความหมายอย่างแคบของวรรณกรรมก็คือ เรื่องแต่งหรืองานประพันธ์หนังสือที่มีวรรณศิลป์หรือมีศิลปะการประพันธ์อย่างที่เราคุ้นเคยกันดี อาทิ นวนิยาย เรื่องสั้น บทกวี บทละคร เป็นต้น

วรรณกรรมที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นต่าง ๆ มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ไม่เหมือนใครใช้ภาษาและสำเนียงพื้นบ้านตามท้องถิ่นนั้น ๆ รวมถึงจาริตประเพณีที่ศนคคิคำนิยมตลอดจนความเชื่อของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ วรรณกรรมพื้นบ้านก็กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและวรรณกรรมท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วยวรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องกาหะเกษ เป็นวรรณกรรมที่ชาวอีสานทุกยุคทุกสมัยมักจะมีไว้ประจำบ้านเรือนและวัดอารามที่นิทานพื้นบ้านเรื่อง กาหะเกษหรือกาละเกต แต่งขึ้นในยุคต้นของเมืองเชียงทองแต่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งแล้วไม่ปรากฏว่าแต่งขึ้นในสมัยใด เพราะผู้แต่งในสมัยก่อนไม่ยอมจารึกชื่อไว้ในใบลานหากแต่เป็นชื่อของผู้จารคัดลอกเท่านั้น

ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน และเพื่อเป็นการอนุรักษ์เผยแพร่วรรณกรรมอีสาน ทั้งยังเป็นการเผยแพร่วรรณกรรมผ่านรูปแบบการแสดง จึงได้เลือกศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานเรื่อง กาหะเกษ ตอน เทพกินรีมาผ้อท้าว เป็นตอนที่ท้าวกาหะเกษกับนางมาลีจันทร์กำลังเดินทางกลับเมืองพาราณสีระหว่างทางได้พักที่ใต้ต้นไทรใหญ่ทำให้นางกินรีทั้งสามตน ได้มาพบกาหะเกษนอนหลับพร้อมนางมาลีจันทร์ เกิดความหลงใหลในรูปโฉมอัน

ดงงามของตัวท้าวกาพะเกษ และเป่ามนตรีให้กาพะเกษและนางมาลีจันทน์นอนหลับไม่รู้สีกตัว เทพกนิรีทั้งสามตนจึงได้อุ้มกาพะเกษกลับเมืองของตนเพื่อมาเสพสมตั้งใจปรารถนาของตน ด้วยความรักที่ท้าวกาพะเกษมีต่อนางมาลีจันทน์ จึงทำให้ท้าวกาพะเกษ ขอลาเทพกนิรีทั้งสามตนกลับไปหานางมาลีจันทน์ ขณะผู้วิจัยจึงนำเรื่องราวในวรรณกรรม เรื่อง กาพะเกษ ตอนเทพกนิรีมาผ้อท้าว มาถ่ายทอดเป็นการแสดงสร้างสรรค์ ชุด กนิรีช้อนซอนสมกาพะเกษในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน ชุด กนิรีช้อนซอนสมกาพะเกษ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมพื้นบ้านอีสานจากหนังสือปริวรรตโบราณเรื่อง กาพะเกษ ตอน เทพกนิรีมาผ้อท้าว ฉบับ พระอริยานุวัตร วัดมหาชัย (พระอารามหลวง) จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านอีสานชุด กนิรีช้อนซอนสมกาพะเกษ

วิธีการศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัยจะประกอบด้วย 6 ประเด็น คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
เครื่องมือหรือวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การสังเกต การสัมภาษณ์การประชุมกลุ่ม การถ่ายทอดกระบวนการทำ และ การสร้างสรรค์กระบวนการในการสร้างสรรค์ครั้งนี้มีรายละเอียดดังนี้

1.1 การสัมภาษณ์ ใช้วิธีการสัมภาษณ์ 2 วิธี คือ

- 1.1.1 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง คณะผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ไว้ชัดเจน เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปความเป็นมาของวรรณกรรม เรื่องกาพะเกษ แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์และเป็นประเด็นคำถาม

1.1.2 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นคำถามที่คณะผู้วิจัยไม่ได้กำหนดประเด็นไว้ล่วงหน้า แต่เป็นการสนทนากับผู้สัมภาษณ์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อให้ได้รายละเอียดที่สมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้น

1.2 สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ใช้ในการบันทึกภาพและเสียง ได้แก่ กล้องถ่ายรูปและกล้องบันทึกภาพ เคลื่อนไหว ผู้สร้างสรรค์ใช้เพื่อบันทึกข้อมูลในขณะทำการวิจัย ทั้งนี้เพื่อให้เห็นข้อผิดพลาด เพื่อที่จะนำไปปรับปรุงแก้ไขผลงานให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยและสร้างสรรค์นาฏศิลป์อีสานพื้นบ้าน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องทางตรงและทางอ้อมกลุ่มตัวอย่างและนำมาวิเคราะห์ผลงานทางนาฏศิลป์ ศีรษะรวบรวมข้อมูลเอกสารค้นคว้าข้อมูลที่สำคัญจากหนังสือวิชาการ วารสารบทความวิทยานิพนธ์และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สื่อบันเทิงจากอินเทอร์เน็ตเว็บไซต์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับงานวิจัย วิเคราะห์ผลงานการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดง มีอิทธิพลทางนาฏศิลป์เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาปัญหาและวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อนำมาสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏศิลป์ตามวัตถุประสงค์และประเด็นที่สำคัญของการวิจัย

3. การจัดกระทำข้อมูล

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องทางตรงและทางอ้อมกลุ่มตัวอย่างและนำมาวิเคราะห์ผลงานทางนาฏศิลป์ ศีรษะรวบรวมข้อมูลเอกสารค้นคว้าข้อมูลที่สำคัญจากหนังสือวิชาการ วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สื่อบันเทิงจากอินเทอร์เน็ตเว็บไซต์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับงานวิจัยวิเคราะห์ผลงานการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดง มีอิทธิพลทางศิลปะกรรมเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาปัญหาและวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อนำมาสร้างแบบสอบถามและสร้างสรรค์ผล

งานทางนาฏศิลป์ตามวัตถุประสงค์และประเด็นที่สำคัญของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ของวรรณกรรมเรื่องกาพะเภง ศิลปะการแสดง ที่ผู้วิจัยได้ค้นคว้าศึกษามาแล้ว ตามวิธีการรวบรวมข้อมูล เช่น ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามข้อมูลที่ได้จากการสังเกตบันทึกภาพถ่าย การใช้ข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ต ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แยกส่วนข้อมูลส่วนนี้ เพื่อหาปรากฏการณ์ใหม่การผสมผสานการสร้างเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ผ่านศิลปะการแสดง และการสร้างศิลปะการแสดงเพื่อพัฒนางานทางด้านนาฏศิลป์อีสานพื้นบ้านขึ้นมาให้เป็นงานสร้างสรรค์

5. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

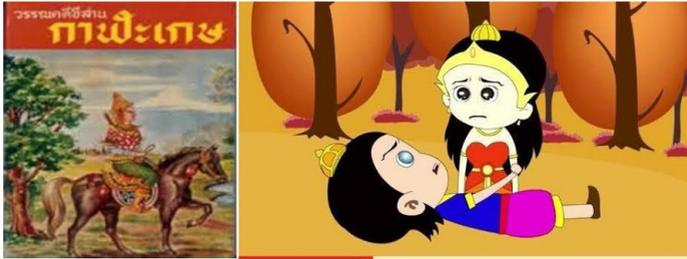
จากการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องกาพะเภง ตอนเทพกนิริมาผ้อท้าว ทำให้ทราบถึงการแสดงที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเรื่อง กาพะเภง มีรูปแบบของการนำเสนอวรรณกรรมที่มีความแตกต่างกัน ดังนี้

การแสดงในรูปแบบที่เป็นลำเรื่องต่อกลอน เรื่องที่ใช้แสดงในลำเรื่องต่อกลอนเป็นนิทานขนาดยาว มีเหตุการณ์ซับซ้อนหลายตอนจบ จึงเรียกว่า ลำเรื่องต่อกลอน เรื่องที่นิยมแสดงในยุคแรก คือนิทานชาดก และนิทานพื้นบ้าน สมพงษ์ บุตรโรจน์กล่าวถึงเรื่อง que แสดงในระยะต่อมาว่า มีการดัดแปลงเรื่องราวขึ้นมาใหม่ให้ทันสมัย อาจนำมาจากนิทานพื้นบ้านไปจนถึงชีวิตความเป็นอยู่ของคนในปัจจุบัน แต่ก็ยังให้ข้อคิดและคติธรรมแก่ผู้ชม การแสดงของผู้แสดงในลำเรื่องต่อกลอนนั้น (สมพงษ์ บุตรโรจน์, 2532) กล่าวว่า "หมอลำประเภทนี้มีตัวละครตัวแสดงไม่มากนัก ส่วนมากจะหาตัวแสดงเด่น ๆ เล่นบทได้ดีเยี่ยมมาแสดงเวลาพูด มักจะใช้คำพญาตอบได้และเกี่ยวพาราสี่ และการลำนั้นจะให้ข้อคิด เป็นคติสอนใจ"

ภาพที่ 1 ลำเรื่องต่อกลอนเรื่องท้าวการะเกตุ ของคณะรัชสิมันต์
ที่มา : <https://images.app.goo.gl/ngDf5Wv3ZF5xfcp7A>

การแสดงในรูปแบบที่เป็นแอนิเมชัน คือ การสร้างสรรค์ลายเส้นและรูปทรงที่ไม่มีชีวิต ให้เคลื่อนไหวเกิดมีชีวิตขึ้นมาได้โดยผ่านกระบวนการที่เฟรมแต่ละเฟรมของภาพยนตร์ ถูกผลิตขึ้นทีละเฟรม แล้วนำมาร้อยเรียงเข้าด้วยกัน โดยการฉายต่อเนื่องกัน ไม่ว่าจะจากวิธีการ ใช้คอมพิวเตอร์กราฟิก ถ่ายภาพรูปรูวด หรือ หรือรูปถ่ายแต่ละขณะของหุ่นจำลองที่ค่อย ๆ ขยับเมื่อนำภาพดังกล่าวมาฉายด้วยความเร็ว ตั้งแต่ 16 เฟรมต่อวินาที ขึ้นไป เราจะเห็นเหมือนว่าภาพดังกล่าวเคลื่อนไหวได้ต่อเนื่องกัน ทั้งนี้เนื่องจาก การเห็นภาพติดตาในทางคอมพิวเตอร์ การจัดเก็บภาพแบบแอนิเมชันที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในอินเทอร์เน็ต ได้แก่เก็บในรูปแบบ GIF MNG SVG และ แฟลช

ภาพที่ 2 แอนิเมชันเรื่องกาหะเกช

ที่มา : <https://images.app.goo.gl/jrnHhPeAMg2MZ3F99>

การแสดงในรูปแบบที่เป็นนาฏศิลป์ คือศิลปะการฟ้อนรำ หรือความรู้แบบแผนของการฟ้อนรำ เป็นสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นด้วยความประณีตงดงาม ให้ความบันเทิง อันโน้มน้าวอารมณ์และความรู้สึกของผู้ชมให้คล้อยตาม ศิลปะประเภทนี้ต้องอาศัยการบรรเลงดนตรี และการขับร้องเข้าร่วมด้วย เพื่อส่งเสริมให้เกิดคุณค่ายิ่งขึ้น หรือเรียกว่า ศิลปะของการรื้อรำทำเพลง

ภาพที่ 3 การแสดงชุดกีนรีอุ้มสม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ที่มา : https://youtu.be/1ZaZ_v3A8CA?si=oLiqYfcY2Ag_TYFk

ผู้วิจัยจะวิเคราะห์แยกส่วนข้อมูลส่วนนี้ เพื่อหาปรากฏการณ์ใหม่การผสมผสานการสร้างเอกลักษณ์ที่โดดเด่นผ่านศิลปะการแสดง และการสร้างศิลปะการแสดงเพื่อพัฒนางานทางด้านนาฏศิลป์อีสานพื้นบ้าน โดยการวิเคราะห์ตอนของการแสดง คือ ตอนกินรีมาผ้อท้าว เพื่อทำการสร้างสรรค์เป็นการแสดงพื้นบ้านอีสาน ชุด กินรีซ้อนซอนสมภาพะเกษ

6. กระบวนการสร้างสรรค์

การปฏิบัติการวิจัยนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดจากเครื่องมือที่ได้มาข้างต้นมาวิเคราะห์เพื่อศึกษา ค้นคว้าถึงประเด็นต่างๆ แล้วจึงเริ่มทำการทดลองปฏิบัติการสร้างสรรค์ตามแผน ดังนี้

6.1 รวบรวมข้อมูลวรรณกรรมเรื่อง กาฬเกษ ที่ได้จากการศึกษาหนังสือปริวรรตไบลานและสัมภาษณ์

6.2 ออกแบบการแสดง แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

6.2.1 ออกแบบการบรรเลงดนตรี

6.2.2 ออกแบบลำดับการแสดง

6.2.3 ออกแบบเครื่องแต่งกาย

6.3 นำเสนอการแสดงชุดดังกล่าวต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

6.4 ประเมิน สรุป ปรับปรุงแก้ไขผลงานสร้างสรรค์ตามแบบประเมินและคำแนะนำ

6.5 สรุปผลการแสดง และจัดทำรายงานการสร้างสรรค์ฉบับสมบูรณ์

ผลการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมพื้นบ้านอีสานจากหนังสือปริวรรตไบลานเรื่อง กาฬเกษ ตอน เทพกินรีมาผ้อท้าว ฉบับ พระอริยานุวัตร วัดมหาชัย (พระอารามหลวง) จังหวัดมหาสารคาม

วรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน เรื่อง กาพะเกษ ตอน เทพกินรีมาผ้อท้าว พบว่าเป็นวรรณกรรมจากการศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน เรื่องกาพะเกษ คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาจากหนังสือปริวรรตจากใบลาน ของพระอริยานุวัตร ที่ปริวรรตขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2519 ซึ่งพระอริยานุวัตรได้ถอดบทความหรือเนื้อหาแล้วแปลออกมาจากใบลาน ให้เป็นอักษรไทย และนำมาตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2544 เพื่อเผยแพร่ให้ผู้คนได้รู้จักวรรณกรรมพื้นบ้าน เรื่อง กาพะเกษ ตอน เทพกินรีมาผ้อท้าว ในขณะที่ท้าวกาพะเกษและนางมาลีจันทร์ได้เดินทางกลับเมืองพาราณสี ระหว่างทางทั้งสองได้นอนพักที่ไต้ต้นไทรใหญ่ ครั้นนางกินรีทั้ง 3 ตน มาเห็นเข้า ก็ตกหลุมรักกาพะเกษและได้อุ้มกาพะเกษกลับไปเมืองของนาง อยู่ร่วมเรือนกันได้ 3 เดือน แต่สุดท้ายกาพะเกษก็หาทางออกจากเมืองกินรีเพื่อมาหานางมาลีจันทร์

วรรณกรรมอีสานเป็นมรดกอันล้ำค่า สะท้อนสภาพสังคมวัฒนธรรม ความเชื่อในท้องถิ่น อีกทั้งยังแฝงไปด้วยคติคำสอน ความเชื่อและจินตนาการ ตลอดจนการพัฒนาของภาษาเป็นอย่างดี คณะผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน และเพื่อเป็นการอนุรักษ์เผยแพร่วรรณกรรมอีสาน ทั้งยังเป็นการเผยแพร่วรรณกรรมผ่านรูปแบบการแสดง จึงได้เลือกศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานเรื่อง กาพะเกษ ตอน เทพกินรีมาผ้อท้าว เป็นตอนที่ท้าวกาพะเกษกับนางมาลีจันทร์กำลังเดินทางกลับเมืองพาราณสีระหว่างทางได้พักที่ไต้ต้นไทรใหญ่ทำให้นางกินรีทั้งสามตน ได้มาพบกาพะเกษนอนหลับพร้อมนางมาลีจันทร์เกิดความหลงใหลในรูปโฉมอันงดงามของตัวท้าวกาพะเกษ และเป่ามนตร์ให้กาพะเกษและนางมาลีจันทร์นอนหลับไม่รู้สีกตัว เทพกินรีทั้งสามตนจึงได้อุ้มกาพะเกษกลับเมืองของตนเพื่อมาเสพสมดังใจปรารถนาของตน ด้วยความรักที่ท้าวกาพะเกษมีต่อนางมาลีจันทร์ จึงทำให้ท้าวกาพะเกษ ขอลาเทพกินรีทั้งสามตนกลับไปหานางมาลีจันทร์ คณะผู้วิจัยจึงนำเรื่องราวในวรรณกรรม เรื่อง กาพะเกษ ตอน เทพกินรีมาผ้อท้าว มาถ่ายทอดเป็นการแสดงสร้างสรรค์ ชุด กินรีซ้อนซอนสมกาพะเกษในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน ชุด กินรีซ้อนซอนสมกาพะเกษ

การสร้างสรรค์ผลงาน ผู้วิจัยได้มีกระบวนการนาฏยประดิษฐ์ ด้านดนตรี ประพันธ์คำร้อง และเครื่องแต่งกาย

2. เพื่อสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านอีสานชุด กิณีรีซ้อนซอนสมกาพะเกะ

2.1 ด้านดนตรีประกอบการแสดง

เครื่องดนตรีที่ใช้ในประพันธ์บทเพลงประกอบด้วยเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยรวมจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ๆ คือ กลุ่มของเครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่ประกอบจังหวะ และกลุ่มเครื่องดนตรีที่นำหน้าที่เป็นทำนอง

ภาพที่ 1 โน้ตเพลง กิณีรีซ้อนซอนสมกาพะเกะ

ที่มา : คณะผู้วิจัย

2.2 ประพันธ์คำร้อง

นายจรชน โทบุตติ ประพันธ์ดนตรี

นายจักรกฤษณ์ พันรัตน์ นักร้อง

นางสาวรังศิยา หามาลา

นายพัฒนายุ สิงอ่อน

เนื้อร้อง

ช่วงที่ 1 (ผู้ชาย)

-พงพอนลาวัลย์พฤกษา หมู่สกุลมาสกุนีบินบน ออละแอสั่งเสียงแจบจัน
มิดคาหย่างนำดงพงพอนาเขียวซขี วานรเล่นนำกไม้ในไพร่ กระทบยเด่นโตนซอน
ไนไพรศรี มัจฉาบ้อนไนวารินดงหมู่ปทุมมา

-เมื่อนั้นกาพะเกษาบ่าวบา กับมิ่งแก้วกัลยานาถหล่ามาลีจันทร์ ได้เดิน
ดุงแดนด้าวโดนพะลัน สีได้กลับเมือบ้านปางนครคีรี นิทรายังพักผ่อนไนพงพิ
ทอดทะเน็งเนาวันนอนไนบ่อนนี้ พระพายพานพัทวิคิงเจ้าสองเชื้อ

ช่วงที่ 2 (ผู้หญิง)

-อนงค์นางน้อยนวนลนาถินรี อยู่ป่าไพรีมาสวยสีโสจรจงรง ลงเล่นน้ำอยู่
วังเวินอยู่สามอนงค์ จึงได้เหลียวเห็นองค์บาคานท้าวเหล่านอน

-กาพะเกษาท้าวสั่งมางมฮูปคอง พะไมฮักมักค้อมอยากดอมเจ้าบ่าวบา
จิตกะสันไ้อ้อยากนอนเฮียงเคียงกายา พิศพัคต์มักไบหน้าปานอินแต่มแตงลง

-ปงใจแล้วสีลักเอาท้าวเบ็งก่อนหนา สิมิตฮิตคองกะอย่าตันหากุ่มมีดมีว ฮักมา
เล่นตุ้มคือกะซุ่มมางมหัว สีเอาท้าวไปเป็นผัวนอนซือนว่าฮ่วมเฮียง

ช่วงที่ 3 (ผู้หญิง)

-กินรีคิดโคกโคศกัตรมเศร่า ย่อนว่ามักผัวเขาเอาอวนอ้ายมาครอบครอง
ลักพามาบ้านนอนเฮียงดอกเคียงหมอน หลงเอามานอนซือนฮ่วมเฮียงบ่อนเตียงนาง

-พอคิดได้แม่สมศรีสาวสุรางค์ สามกินรีเอาจงสิพาอ้ายคีนนคร ส่งบาคาน
ท้าวให้เมียแพงกลับคีนบ่อน วาสนาบได้ซือนเป็นเมียแก้วของบ่าวบา

(ผู้ชาย)

-อ้ายนี่คือพี่อคะนิงนำ ไอ้แม่งามฆ่ากินรีของอ้ายพี่ วาสนาของเขามีเท่า
นี้ คือฮอดเจ้าคีนนำหลายได้แพงพี่ คั้นว่าบุญเฮามีคงได้ซ้อนเป็นเมียแพง

2.3 การแต่งกายด้านหน้าและด้านหลัง

ภาพที่ 5 การแต่งกายด้านหน้าและด้านหลังของท้าวกาพะเกษ
ที่มา : คณะผู้วิจัย

ภาพที่ 6 การแต่งกายด้านหน้าและด้านหลังของนางมาลีจันทร์
ที่มา : คณะผู้วิจัย

ภาพที่ 7 การแต่งกายด้านหน้าและด้านหลังของนางกินรี
ที่มา : คณะผู้วิจัย

ภาพที่ 8 การแต่งกายด้านหน้าและด้านหลังของสนมนางกินรี
ที่มา : คณะผู้วิจัย

รูปแบบการแสดง จะแบ่งออกเป็น 3 ช่วงโดย

การแสดงช่วงที่ 1 ท้าวกาพะเกษได้พานางมาลีจันทร์ผู้ที่เป็นคนรักกลับเมืองของตน ระหว่างทางท้าวกาพะเกษก็ได้พานางมาลีจันทร์นอนพักใต้ต้นไม้ใหญ่

การแสดงช่วงที่ 2 นางกินรีทั้ง 3 ได้มาเล่นน้ำแล้วพบเห็นท้าวกาพะเกษที่นอนพักอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่ ก็เกิดตกหลุมรักท้าวกาพะเกษ จึงได้อุ้มตัวท้าวกาพะเกษกลับเมืองของตนเพื่อเสพสมตั้งใจ

การแสดงช่วงที่ 3 หลังจากที่ท้าวกาพะเกษอยู่ร่วมกับนางกินรีได้หลายเดือน ก็นึกคิดถึงนางมาลีจันทร์จึงได้ล่านางกินรีทั้ง 3 ตนกลับไปหานางมาลีจันทร์

ฉากประกอบการแสดง

ภาพที่ 9 ฉากประกอบการแสดงฉากป่ามีต้นไม้และสระน้ำ
ที่มา : คณะผู้วิจัย

ภาพที่ 10 ฉากประกอบการแสดงฉากเมืองนางกินรีมีตั้ง
ที่มา : คณะผู้วิจัย

สรุปผล

การวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องกาพะเกษ ตอนเทพกนิรีมาผ้อท้าว ฉบับพระอริยานุวัตร วัดมหาชัย (พระอารามหลวง) จังหวัดมหาสารคาม วรรณกรรมอีสานเป็นมรดกอันล้ำค่า สะท้อนสภาพสังคมวัฒนธรรมความเชื่อในท้องถิ่น อีกทั้งยังแฝงไปด้วยคติคำสอน ความเชื่อและจินตนาการตลอดจนการพัฒนาของภาษาเป็นอย่างดี คณะผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานและเพื่อเป็นการอนุรักษ์เผยแพร่วรรณกรรมอีสาน ทั้งยังเป็นการเผยแพร่วรรณกรรมผ่านรูปแบบการแสดง จึงได้เลือกศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานเรื่องกาพะเกษ ตอน เทพกนิรีมาผ้อท้าว เป็นตอนที่ท้าวกาพะเกษกับนางมาลีจันทร์กำลังเดินทางกลับเมืองพาราณสีระหว่างทางได้พักที่ไต้ต้นไทรใหญ่ทำให้นางกนิรีทั้งสามตนได้มาพบกาพะเกษนอนหลับพร้อมนางมาลีจันทร์ เกิดความหลงใหลในรูปโฉมอันงดงามของตัวท้าวกาพะเกษ และเป่ามนตร์ให้กาพะเกษและนางมาลีจันทร์นอนหลับไม่รู้สีกตัว เทพกนิรีทั้งสามตนจึงได้อุ้มกาพะเกษกลับเมืองของตนเพื่อมาเสพสมดังใจปรารถนาของตน ด้วยความรักที่ท้าวกาพะเกษมีต่อนางมาลีจันทร์ จึงทำให้ท้าวกาพะเกษ ขอลาเทพกนิรีทั้งสามตนกลับไปหานางมาลีจันทร์ คณะผู้วิจัยจึงนำเรื่องราวในวรรณกรรม เรื่อง กาพะเกษ ตอนเทพกนิรีมาผ้อท้าว มาถ่ายทอดเป็นการแสดงสร้างสรรค์ ชุด กนิรีซุ่มซ่อนสมกาพะเกษ

อภิปรายผล

การสร้างสรรค์ศิลปะการแสดง ชุด กนิรีซุ่มซ่อนสมกาพะเกษ พบว่า หลักนาฏยประดิษฐ์ในเรื่องการคิดให้มีนาฏศิลป์ กำหนดความคิดหลักทั้งในระดับเป้าหมายและระดับวัตถุประสงค์ การประมวลข้อมูล การกำหนดรูปแบบ ตลอดจนการกำหนดองค์ประกอบอื่นที่ประกอบไปด้วยเครื่องแต่งกาย ดนตรี กระจับปี่ ท่ารำทั้งหมด ล้วนเป็นกระบวนการควบคุมการทำงานของสร้างสรรค์ให้เห็นไปตามวัตถุประสงค์ และแนวความคิด ซึ่งความคิดสร้างสรรค์จะต้องประกอบไป

ด้วยความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่มและความคิดละเอียด ละเอียดสอดคล้องกับที่ Guilford And Hoepfner (1971) ที่อธิบายว่าความคิด คล่องแคล่วและความคิดยืดหยุ่น เป็นพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์ส่วนความคิดริเริ่มนั้นทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมา และความคิดละเอียดลออทำให้ความคิด นั้นมีรายละเอียดในการคิดมากขึ้น กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงชุด กิ นรีซ็อนซอนสมกาพะเกษ ในส่วนที่เป็นกระบวนการทำรำ พบว่า การนำท่าหลักจาก ท่านาฏยศิลป์ไทยมาประกอบสร้างสามารถใช้ มือ แขน แขนงสัญลักษณ์ที่ต้องการ สื่อให้เห็นใช้ร่างกาย การก้าวเดิน การทางตัว การถ่ายน้ำหนัก จำเป็นต้องปรับให้ เป็นไปตามนาฏยลักษณ์ของพื้นเมืองให้ชัดเจนและพริ้วไหว โดยเพิ่มท่าที่เป็น เอกลักษณ์และท่าเชื่อม โดยการจัดเรียงท่าให้มีความสัมพันธ์และร้อยเรียงกันไป ได้อย่างสวยงาม อิสระตามธรรมชาติของการฟ้อนพื้นเมืองสอดคล้องกับ ชัชวาล วงศ์ประเสริฐ (2532) ที่อธิบายว่า ท่าฟ้อนรำของชาวอีสาน มีความเป็นอิสระ ขึ้น อยู่กับลีลาของผู้ฟ้อนที่จะขยับมือเคลื่อนไหวอย่างไร ส่วนเรื่องของดนตรีก็มีส่วน สำคัญอย่างยิ่ง การสร้างสุนทรียภาพทางดนตรีนอกจากความไพเราะของ ท่วงทำนองแล้วยังควรส่งอารมณ์และสนับสนุนให้การแต่งเพลงสมจริงอีกด้วยซึ่ง ดนตรีพื้นบ้าน ก็สามารถสร้างท่วงทำนองที่หลากหลายให้สอดคล้องกับอารมณ์ ของการแสดงด้วยลายเพลงที่หลากหลาย สอดคล้องกับที่ ชุมเดช เดชภิมล (2531) อธิบายว่า ดนตรีพื้นบ้านนั้นแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิศาสตร์ ธรรมชาติตลอด จนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม โดยเฉพาะดนตรีภาคอีสานนั้นท่วงทำนอง ดนตรีที่สนุกสนาน จังหวะขึ้นดังเร้าใจ เช่น ลายแม่ฮ้างกล่อมลูก ลายลมพริ้ว เป็นต้น นอกจากนี้ความสำคัญในเรื่องจังหวะและทำนองเพลง ยังสอดคล้องกับ แนวคิดของ เฉลย ศุขะวณิช (2538) ที่อธิบายว่า การกำหนดท่วงทำนองและ จังหวะของเพลงให้เข้ากับลีลาท่ารำโดยยึดหลักความสัมพันธ์ของท่วงทำนอง เพลงกับท่ารำความสัมพันธ์ระหว่าง ความหมายของบทร้องเป็นเรื่องที่ต้องทำให้ กลมกลืนและการแสดงจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อมีการ ออกแบบการเคลื่อนไหวและ

การใช้พื้นที่ให้เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการใช้ที่ว่างตำแหน่ง ขนาด ทิศทาง เพื่อให้เกิดความลงตัว และสอดคล้องกับทำราวจนเกิดเป็นภาพศิลปะที่สวยงาม สอดคล้องกับ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2548) ที่อธิบายถึงความงามในศิลปะเป็น ผลงานทางทักษะที่ผ่านกระบวนการทางปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจเป็นพื้นฐาน ศิลปะ ไม่ใช่ธรรมชาติ แต่ศิลปะได้อาศัยธรรมชาติเป็นปัจจัย เป็นแหล่งสนใจทางการสร้างงานศิลปะ การสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงชุด กิรินทร์ซอนซอนสมภาพะเกษ เป็นการสร้างงานศิลปะจากความเชื่อในสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ แต่ใช้หลักทางนาฏศิลป์เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความงดงาม มีแบบแผนร่วมใช้ชุมชนได้อย่างมีระบบต่อไป

การสร้างสรรค์นาฏศิลป์อีสาน ชุด กิรินทร์ซอนซอนสมภาพะ หลัคนาฏยประดิษฐ์ในเรื่องการคิดให้มีนาฏศิลป์ในพื้นที่ การกำหนดความคิดหลัก ทั้งในระดับเป้าหมายและระดับวัตถุประสงค์ การประมวลข้อมูล การกำหนดขอบเขต การกำหนดรูปแบบตลอดจนการกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ประกอบไปด้วยเครื่องแต่งกาย ดนตรี กระจวนท่ารำ ทั้งหมดล้วนเป็นกระบวนการควบคุมการทำงานของการทำงานของการสร้างสรรค์ให้เป็นไปตามหลักการสร้างสรรค์หรือออกแบบนาฏศิลป์ เพื่อให้เกิดความสวยงามมีเอกลักษณ์มีการสอดแทรกแนวคิดลักษณะความเป็นอยู่หรือความเชื่อของมนุษย์ที่ต้องออกแบบให้อยู่บนพื้นฐานของธรรมชาติอย่างมีศิลปะความคิดสร้างสรรค์ เป็นสิ่งที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์เอง ซึ่งบางคนก็มีมากบางคนมีน้อยหรือที่เข้าใจว่าความคิดสร้างสรรค์อยู่ในความถนัด หรือความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์นอกจากจะเกิดมาเฉพาะตัวบุคคลแล้วยังสามารถเกิดขึ้นได้ จากการสะสมประสบการณ์และการแก้ปัญหา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์มีแรงบันดาลใจมาจากบริบททางสังคม ที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็น วัฒนธรรม วรรณกรรม ตำนานเรื่องเล่าก็สามารถนำมาสร้างแนวคิดให้เกิดเป็นการเคลื่อนไหว สามารถรับรู้ได้ด้วยตาเปล่า สุนทรียะที่ได้รับอาจจะเป็นความซาบซึ้ง ความสุข และการได้ปลดปล่อยอารมณ์จากความตึงเครียดในชีวิตประจำวัน แต่นาฏยประดิษฐ์ที่เกิดจากความเชื่อนั้น จะมีพลังงานศรัทธาเป็นแรงบันดาลใจ กระบวนการประกอบสร้าง จึงจำเป็นต้องใช้ทฤษฎีในการถอดสัญญาณเพื่อให้เกิด “ภาพจริง” ที่มี “ความหมายต่อการศรัทธานั้น และเพื่อให้ภาพจินตนาการเด่นชัดการใช้ทฤษฎีหลักทางนาฏศิลป์มาควบคุมการทำงานในทุกรายละเอียดขององค์ประกอบ ก็จะทำให้ผลงานสร้างสรรค์มีแบบแผนและมีสุนทรียภาพยิ่งขึ้น

1.2 การสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ โดยเฉพาะการประดิษฐ์ท่ารำ ด้วยการผสมผสานท่าหลัก ท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ และท่าเชื่อมรำต่าง ๆ นั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ เชื่อมโยง และสมดุลกันระหว่างท่าต่อท่าหรือระหว่างมือ แขน ขา และเท้า โดยข้อคำนึงนั้นจะสามารถสร้างให้เห็นถึง “ความลงตัว” ที่จะก่อให้เกิดความสมบูรณ์ของท่ารำ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ต้องอยู่ภายใต้ “แนวคิด” ในการสร้างสรรค์การแสดง

บรรณานุกรม

- เฉลย ศุขะวณิช. (2538). นาฏศิลป์ไทย. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ. (2532). ศิลปะการฟ้อนภาคอีสาน. มหาสารคาม: สำนักงานวิทยบริการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2548) การวิจัยทางศิลปะ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุมเดช เดชภิมล. (2531). ภาพสะท้อนชีวิตชาวอีสานจากหมอลำ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระอริยานุวัตร. (2519). *วรรณคดีอีสานกาพย์เกษ*. อุบลราชธานี: ศิริธรรม.
ธวัช ปุณโณทก. (2561). *วรรณกรรมภาคอีสาน = North-eastern Thai literature*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
Guilford and Hoepfner, R. (1971). *The Analysis of Intelligence*. New York : McGraw-Hill.